

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд „Лайбниц и проблемът за органичното тяло” на **Лидия Боянова Кондова** за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 2.3. Философия (История на философията. Немска класическа философия)

от **проф. д-р Христо Петков Тодоров**, департамент „Философия и социология“ на НБУ

Дисертационният труд на Лидия Боянова Кондова „Лайбниц и проблемът за органичното тяло” е с обем от 224 страници. Състои се от увод, три глави, заключение, списък на приносите, списък на публикациите на авторката, библиография и декларация за оригиналност. В библиографията са включени заглавията на 225 публикации на български, английски, френски, немски и руски език, както и заглавията на три многотомни издания на френски, немски и латински. Включването на списък на приносите и списък на публикациите на авторката в основния текст на дисертацията не съответства на академичните традиции в нашата страна – то обикновено се прави в автореферата – и според мен е излишно. От друга страна обаче това не е забранено от закона и поради това в никакъв случай не бива да се смята за недостатък или нарушение.

Дисертацията на Лидия Кондова е отговор на една специфична за усвояването на творчеството на Лайбниц днес изследователска ситуация. Цялостното академично издание на произведенията на философа е все още далеч от завършване. Предстои, както изглежда, много дълга работа по транскрибирането, редакцията и публикуването на големи части от ръкописното наследство на философа. При това положение поне засега всяка интерпретация на творчеството на Лайбниц е всъщност интерпретация само на части от него и може да бъде оспорена или дори опровергана от бъдещи публикации на непознати до момента текстове. Още тук бих искал да похваля авторката за отличното познаване на състоянието на текстовата база и за внимателното и изцяло адекватно отношение към възможностите да се правят заключения въз основа на познатото.

Целта на изследването според авторката е да предложи „консистентно разбиране“ за органичното тяло във философията на Лайбниц, а неговото главно

твърдение е, „че Лайбниц притежава завършено учение за органичното тяло, в рамките на което единството (или индивидуалността) и активността (или развитието) са гарантирани от реалността на телесната субстанция“ (с. 10). Концептуален ключ към постигането на целта е категорията „живот“. Следвайки поставената задача, авторката си поставя и важна съпътстваща цел – да ревизира традиционните представи за Лайбниц „като метафизически идеалист и като гносеологически рационалист“ (с. 9). Техните граници на валидност изпъкват на фона на разкриващите се по-различни интерпретативни възможности.

Същинското навлизане в темата за органичното тяло се предшества в дисертацията от една специална самостоятелна част, озаглавена „Теоретически обзор“. В нея Лидия Кондова резюмира основните мотиви във философията на Лайбниц така, както те са били реконструирани и изяснени в досегашната дълга традиция на нейното тълкуване. Оценявам този ход много положително не само защото той дава възможност на читателя да се ориентира по-добре в богатата литература върху Лайбниц, но и защото позволява да се открият и преценят собствените, често полемични твърдения на авторката. Този похват да се излагат експлицитно малко или много установени възгледи и понятийни решения като контрастно фолио за собствената интерпретация се повтаря неколккратно във всеки от разделите на главите под рубриката „Историко-философски контекст“. Приветствам това не само като успешен композиционен похват, но и като проява на интелектуална почтеност.

Трите глави са композирани по една и съща схема. Всяка от тях има по два раздела. Всеки раздел започва с кратък преглед на историко-философския контекст и завършва с изводи. От всеки раздел са направени по три извода. Тази повтаряща се структура несъмнено придава на работата прегледност и помага за нейното възприемане. Виждам обаче съдържателен проблем в това навсякъде броят на изводите да е един и същ – ами ако анализираният материал позволява да се направят повече от три извода или пък не позволява да се направят дори и три.

Първите две глави на работата трябва да утвърдят реалността на органичното тяло като се покаже, че то отговаря на критериите за субстанциалност единство и активност, а третата – да развие и демонстрира метода на познание на органичното тяло. Както показва още заглавието на първата глава „Единството на органичното тяло“, целта в нея е да се демонстрира, че органичното тяло отговаря на критерия за единство. Главната тема тук е телесната субстанция, разгледана съобразно формалния и материалния принцип. Основният резултат от анализа е утвърждаването на

самостоятелността и несводимостта към друго на т. нар. „организмичен анализ“. Втората глава носи заглавието „Активността на органичното тяло“. Целта на анализа сега е да се провери доколко органичното тяло отговаря на втория критерий за субстанциалност – активността. След като в предходната глава авторката е показала, че критериите единство и субстанциалност са взаимосвързани, тук тя се заема да покаже как органичното тяло действа като единство. В центъра на разглеждането са възгледите на Лайбниц за целевите причини и неговото учение за силите. Основният извод от тази глава е, че органичното тяло действа като единство по силата на първични сили и съобразно обща телеологична йерархия. Заглавието на третата глава е „Познаваемостта на органичното тяло“. В нея познанието за органичното тяло се разглежда в светлината на определящия за новоевропейската философия възглед, че целта на всяко познание в последна сметка е подобряването на живота на хората. Основният резултат от този анализ е утвърждаването на високата теоретична и практическа ценност на медицината. В заключението авторката насочва вниманието си към ключовата интерпретативна категория „живот“, изтъквайки най-важната характеристика на човешкия живот – историчността.

На това място бих искал в допълнение да спомена нещо, което, както изглежда, е останало вън от полезрението на авторката, но все пак има пряко отношение към темата на изследването. През втората половина на XIX век, воден от своя дълбок и траен интерес към разбирането на живота и особено на неговата историчност, германският философ Вилхелм Дилтай пише студиите „Лайбниц и неговата епоха“ и „Осемнадесети век и историческият свят“. В тях той реконструира културно-историческият контекст на епохата, в която живее и работи Лайбниц, с цел да се открие ролята на Лайбниц за схващането на историчността на живота. Тези две студии са публикувани в том III на „Събрани съчинения“ на Дилтай и вероятно биха привлекли вниманието на един толкова добре информиран автор като Лидия Кондова.

Какви са постиженията на дисертационния труд на Лидия Кондова? Формулиран е действителен научен проблем с несъмнена значимост. Намерен е и е осъществен напълно адекватен подход към него. Поставени са амбициозни, но осъществими изследователски цели, които са реализирани в изследването. Приложени са адекватни на целите методи. Направени са добре защитени изводи. Композицията на труда е прегледна и отговаря на целите на изследването. Терминологичният език на работата е ясен и прецизен.

Авторефератът е с обем от 50 страници. Изготвен е според изискванията и отразява точно съдържанието на труда. В него е публикуван и списък на приносите на дисертацията. Тези приноси са действителни и са формулирани по ясен и недвусмислен начин. Посочени са и шест публикации на авторката по темата на дисертацията. Две от тях са на английски, две публикации са под печат. В отделен списък са посочени заглавията на пет доклада, изнесени от авторката (три на български, един на немски и един английски). В трети списък са изброени и пет превода на авторката.

Нямам съвместни публикации с авторката на дисертацията и не съм в конфликт на интереси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Дисертационният труд „Лайбниц и проблемът за органичното тяло” на Лидия Боянова Кондова отговаря напълно на изискванията за придобиването на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 2.3. Философия (История на философията. Немска класическа философия). Като член на Научното жури аз без никакви колебания ще гласувам ЗА присъждането на автора на тази степен.

Подпис:

(проф. д-р Христо П. Годоров)

София, 10 май 2018 г.